

John Steinbeck • Cennetin Doğusu

East of Eden

© 1952 John Steinbeck; (renewed) 1980 Elaine Steinbeck,
John Steinbeck IV, Thom Steinbeck

Bu kitabın yayın hakları Anatolia Telif Hakları Ajansı aracılığıyla
McIntosh & Otis, Inc.'den alınmıştır.

İletişim Yayınları 3026 • Dünya Edebiyatı 274

ISBN-13: 978-975-05-3120-0

© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2021, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYAN Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ John Steuart Curry, "Wisconsin'de Çiftlik Manzarası", 1941

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Büşra Bakan

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

John Steinbeck

Cennetin Doğusu

East of Eden

ÇEVİREN *Roza Hakmen*

JOHN STEINBECK 27 Şubat 1902'de Salinas, Kaliforniya'da doğdu. Çocukluğunda, yaz tatillerinde Salinas civarındaki çiftliklerde çalıştı. Salinas Lisesi'nden mezun olduktan sonra 1920 ve 1926 yılları arasında Stanford Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı bölümünde okudu fakat mezun olmadan okuldan ayrıldı. Uzun süre işçilik yaptı, turist rehberi olarak çalıştı. İlk kitabı *Altın Kuşa* 1929'da yayımlandı. 1930'da Carol Henning'le evlendi. İlk kitabını *Cennet Çayı* (1932), *Al Midilli* (1933) ve *Bilinmeyen Bir Tanrıya* (1933) takip etti. Satış başarısı yakalayan ve kendisine ün kazandıran kitabı ise *Yukarı Mahalle* (1935) oldu. Bu yıllarda, Büyük Buhran ve çiftçileri zor durumda bırakan toz fırtınaları Steinbeck'in kitaplarında önemli bir yer tutmaya başladı. *Bitmeyen Kavga* (1936), *Fareler ve İnsanlar* (1937) ve *Gazap Üzümleri* (1939) eleştirmenler, okuyucular tarafından büyük bir ilgiyle karşılandı. *Gazap Üzümleri* 1940 Pulitzer Ödülü'ne ve Ulusal Kitap Ödülü'ne layık görüldü. Romanlarının yanı sıra *Krizantemler* (1937) ve *Uzun Vadi* (1938) adlı öyküleri yayımlandı. Bu dönemde biyolog Ed Ricketts'le kurduğu dostluk, Steinbeck'e kitap yazmak için maddi ve manevi desteği sağladı. 1941'de biyolog arkadaşına yardım etmek için Meksika'ya gitti ve bu seyahat, kitapları için önemli bir kaynak oldu. 30'lu yılların ikinci yarısında yakaladığı başarıyı, 1942'de yayımlanan *Ay Batarken*'le sürdürdü. Aynı yıl, Carol'la olan evliliği sona erdi ve Gwyndolyn Conger'la evlendi. İkinci Dünya Savaşı yıllarında savaş muhabirliği yaptı. Savaş sonrasında arka arkaya *Sardalye Sokağı* (1945), *Asiler Otobüsü* (1947), *İnci* (1947) adlı kitaplarını çıkardı. 1944 ve 1946'da iki oğlu oldu: Thomas Myles ve John. 1948'de Gwyndolyn'le boşandılar ve 1950'de Elaine Scott'la evlendi. *Çılgın Dünyadan Uzak* (1951), *Cennetin Doğusu* (1952), *Tatlı Perşembe* (1954), *Ben Bir Devrimciyim* (1954), *Pippin IV'ün Kısa Süren Saltanatı* (1957), *Bir Savaş Vardı* (1958), *Kaygılarımızın Kışı* (1961) yayımlandı. 1962'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Komite, yazarın "duygudaşlık yoluyla yarattığı mizah ve keskin bir toplumsal anlayışla bir araya getirdiği gerçekçi ve yaratıcı üslubu" nedeniyle bu ödülü verdiğini açıkladı. Ardından *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında* (1962) ve *Amerika ve Amerikalılar* (1966) yayımlandı. 1966'da, dedesinin de yaşadığı ve hayatını kaybettiği topraklara, İsrail'e seyahat etti. 1968'deki grip pandemisinde, New York'ta, 20 Aralık'ta kalp yetmezliğinden hayatını kaybetti.

PASCAL COVICI

Sevgili Pat,

*Tahtadan heykele benzer küçük bir şey yontarken rastladın bana;
“Benim için bir şey yapsana,” dedin.*

Ne istediğini sordum, “Bir kutu,” dedin.

“Ne için?”

“İçine bir şeyler koymak için.”

“Ne gibi şeyler?”

“Elinde ne varsa,” dedin.

İşte kutun burada. Elimde olan neredeyse her şey var içinde, ama boş yer de var. Kutuda acı var, heyecan var, iyi duygular, kötü duygular var, kötü düşünceler ve iyi düşünceler var – tasarımın zevki, biraz umutsuzluk ve yaratmanın tarifsiz mutluluğu.

Hepsinin üstünde de sana beslediğim minnet ve sevgi var.

Ve hâlâ yer var kutuda.

JOHN

Birinci Kısım

Bölüm 1

[1]

Salinas Vadisi Kuzey Kaliforniya'dadır. İki dağ sırası arasında yer alan uzun, dar çukurun ortasından yukarı, büküle kıvrıla akan Salinas Nehri, sonunda Monterey Körfezi'ne dökülür.

Otlara ve gizli çiçeklere çocukluğumda verdiğim adları hatırlıyorum. Kurbağaların nerelerde yaşayabileceğini, yazın kuşların saat kaçta uyandığını hatırlıyorum, ağaçların ve mevsimlerin kokusunu da; insanların görünüşünü, nasıl yürüdüğünü, hatta kokusunu bile hatırlıyorum. Koku hafızası çok zengindir.

Vadinin doğusundaki Gabilan Dağları'nın ışıklı ve neşeli olduğunu hatırlıyorum; güneşliydiler, güzeldiler, davetkârdılar adeta; öyle ki, insan onların sıcak yamaçlarına neredeyse sevgili annesinin kucağıymışçasına tırmanmak isterdi. Kahverengi otların sevgisiyle dolu, insanı çağıran dağlardı. Santa Lucia Dağları batıda göğe uzanır, vadiyi açık denizden ayırırdı; karanlık ve efkârlıydılar, düşman ve tehlikeliydiler. İçten içe batıdan hep korkmuş, doğuyu sevmişimdir. Bu fikri nasıl edindiğimi bilmiyorum; olsa olsa, sabah Gabilanların zirvelerini aşıp geldiği, gece de Santa Luciaların

sırtlarından süzüldüğü için olabilir. Günün doğumuyla ölümü, iki sıradağa ilişkin duygularıyla bağlantılıydı belki.

Vadinin her iki yanında, tepelerdeki kanyonlardan aşağı kayıveren dereler Salinas Nehri'nin yatağına dökülürdü. Sulak yıllarda kışın dereler sel gibi çağlar, nehri kabartırdı; bazen nehir öfkenlenip köpürür, yatağından taşar ve yıkar geçerci. Çiftlik arazilerinin kenarını koparıp alır, hektarlarca toprağı götürürdü; ahırlarla evleri devirip kendine katar, yüzdürür, hoplatırdı. İnekleri, domuzları, koyunları tuzağı düşürüp çamurlu, kahverengi sularında boğar, denize taşırdı. Sonra, geciken ilkbaharla birlikte nehir kenarlarından içeriye çekilir, kumluk kıyıları ortaya çıkardı. Yazın ise nehir toprağın üstünde hiç görünmezdi. Yer yer, yüksek kıyıların altındaki girdaplı sulardan geriye havuzlar kalmış olurdu. Sazlarla otlar tekrar biter, söğütler en yüksek dallarında selin kalıntılarını taşıyarak dikelirdi. Salinas Nehri yarı zamanlı bir nehirdi. Yaz güneşi onu toprağın altına iterdi. Pek matah bir nehir değildi, ama tek nehrimiz olduğu için onunla övünürdük – yağışlı kışlarda ne kadar tehlikeli olduğuyula, kurak yazlarda ne kadar kuru olduğuyula. İnsanın başka şeyi yoksa, sahip olduğu her neyse onunla övünür. Belki ne kadar az şeyi varsa, o kadar çok övünmesi gerekir.

Salinas Vadisi'nin tabanı, dağ sıralarının arasında ve tepelerin eteklerinde düzdür, çünkü bu vadi eskiden yüz elli kilometrelik bir halicin tabanıymış. Moss Landing'deki nehir ağızı yüzyıllar önce bu uzun halicin girişiymiş. Bir keresinde babam vadinin yetmiş beş metre aşağısında bir kuyu kazmıştı. Sondaj makinesi önce üst toprak çekti, sonra çakıl, ardından da denizkabuklarıyla, hatta balina kemiğı parçalarıyla dolu beyaz deniz kumu. Altı metre kum vardı, sonra tekrar kara toprak, hatta bir parça da sahil sekoyası, o çürümeyen ölümsüz ağaç. Vadi iç deniz olmadan önce ormandı mutlaka. Ve bütün bunlar ayağımızın bastığı yerde olup bitmişti. Geceleyn bazen hem denizi hem de önceki sekoya ormanını hissediyormuşum gibi gelirdi bana.

Vadinin hektarlarca uzanan geniş ve düz arazisinde üst toprak derin ve bitekti. Otlarla çiçeklerin fişkırmaları için yağmuru bol bir kış mevsimi yeterliydi. Sulak yıllardaki bahar çiçekleri inanılmazdı. Vadi tabanının tamamı ve dağların etekleri acı bakla ve gelin-

ciklerle kaplanırdı. Kadının biri söylemişti: Renkli çiçekler, aralarına renkleri belirginleştirecek birkaç beyaz çiçek eklendiğinde daha canlı görünür. Mavi acı bakla çiçeklerinde taç yapraklarının her birinin kenarı beyaz bir şeritle çevrilidir, dolayısıyla bir acı bakla tarlası, hayal edebileceğinizden daha mavidir. Aralarına da Kaliforniya gelincikleri serpiştirilmiş olurdu. Bu gelinciklerin de rengi, ne turuncu ne altın sarısı, aevli bir renktir – saf altın sıvı olsa ve kaynatıldığında bir kaymak oluşsa, o altın kaymağı gelinciklerin rengine benzerdi muhtemelen. Onların mevsimi geçtiğinde sarı hardallar çıkar ve boylandıkça boylanırdı. Dedem vadiye geldiğinde hardalların boyu o kadar yüksekmiş ki, at üstündeki bir adamın sarı çiçeklerin üstünde başı görünürmüş sadece. Yüksek arazide otların arasında düğün çiçekleri, dam korukları, ortası siyah sarı menekşeler olurdu. Mevsim biraz ilerledikten sonra da sıra sıra kırmızı ve sarı şahin otları. Bunlar güneş gören açıklık yerlerin çiçekleriydi.

Gölgeli, loş, her dem yeşil meşelerin altında baldırkaralar biter, etrafa güzel bir koku yayardı; akarsuların yosunlu kıyılarında beş parmaklı eğreltilerle altın-sırtlılar kümeler halinde aşağı sarkardı. Sonra yuvarlak yapraklı çan çiçekleri vardı – kaymak beyazı, neredeyse günahkâr görünümlü minik fenerler; o kadar nadir bulunan, o kadar büyümlü çiçeklerdi ki, bunlardan bir tane bulan çocuk gün boyu kendini seçilmiş, özel biri gibi hissederdi.

Haziran geldiğinde otlar başaklanır, kahverengiye dönerdi; tepeler kahverengiye bürünürdü, ama tam kahverengi değil de, altın, safran, kırmızı karışık bir renge, tarifsiz bir renge. Ve ardından, bir sonraki yağmura kadar toprak kurur, akarsular dururdu. Düz arazide çatlaklar oluşurdu. Salinas Nehri kuma gömülürdü. Rüzgâr vadiden aşağı eser, tozları, çerçöpü havalandırıp güneye indikçe güçlenir, şiddetlenirdi. Akşam kalırdı. Tırmalayan, sinirli bir rüzgâr; toz zerrelere adamın derisini yırtar, gözlerini yakardı. Tarlalarda çalışanlar koruyucu gözlük takar, burunlarına toprak kaçasın diye yüzlerine mendil bağlarlardı.

Vadinin toprağı derin ve bitekti, ama tepelerin eteklerindeki incecik üst toprak tabakası otların kökü boyundaydı; yamacın üst kısımlarında toprak daha da incelik, aradan çakmak taşları fırlardı;

nihayet fundalığın sınırına gelindiğinde, toprak yerini kızgın güneşi gözleri kör edercesine yansıtan kuru, taşlı bir çakılığa bırakırdı.

Yağmurun bol olduğu bitek yıllardan bahsettim. Ama kurak yıllar da olur, bunlar vadiye korku salardı. Yağışlar otuz yıllık dönemler halinde tekrarlanırdı. Yağmurun elli-altmış santime ulaştığı beş-altı sulak, harika yıl olur, topraktan gürül gürül ot fişkırdı. Ardından otuz-kırk santim yağmur yağdığı oldukça bereketli altı-yedi yıl gelirdi. Bunu kurak yıllar izler, bazen yağmur miktarı on altı-on yedi santimi geçmezdi. Toprak kurur, otlar zar zor birkaç santim uzardı; vadide yer yer geniş, boş, kel araziler belirirdi. Her dem yeşil meşeler kabuğumsu bir görünümüne bürünür, yavşan otları bozarırdı. Toprak çatlar, pınarlar kurur, sığırlar isteksizce kuru dalları kemirirdi. O zaman çiftçilerle hayvan sahipleri Salinas Vadisi'nden nefret ederdi. İnekler zayıflar, bazen de açlıktan ölürdü. İnsanlar içme suyunu çiftliklerine fıçılarla taşımak zorunda kalırdı. Bazı aileler çiftliklerini yok pahasına satıp göçerdi. Ve hiç şaşmazdı: Kurak yıllarda insanlar bitek yılları unuttur, sulak yıllarda da kuraklık yıllarına ait bütün anıları silinirdi. Bu hep böyleydi.

[2]

İşte uzun Salinas Vadisi'nin durumu buydu. Tarihi, eyaletin geri kalanının tarihiydi. Önceleri Kızılderililer vardı, enerjiden, yaratıcılıktan, kültürden nasibini almamış, ilkel bir cins; avlanamayacak, balık tutamayacak kadar tembel, börtü böcek, çekirge ve deniz kabuklusu yiyerek beslenen bir millet. Ne toplayabilirlerse onu yer, hiçbir şey ekmezlerdi. Acı meşe palamutlarını dövüp un yaparlardı. Savaşları bile gönülsüz bir tiyatroydu.

Sonra katı ve duygusuz İspanyollar keşfe geldi; açgözlü ve gerçeğiydiler, altına ve Tanrı'ya açtılar. Mücevherleri topladıkları gibi ruhları da topladılar. Dağlar, vadiler, nehirler, koskoca ufuklar biriktirdiler; günümüzde insanların arsa tapusu edindikleri gibi. Bu dirençli, içleri kurumuş adamlar kıyı boyunca huzursuzca yurkayı aşağı dolaştılar. Bazıları birer prenslik kadar geniş bağışlanmış arazilere yerleştiler; bunları kendilerine bağışlayan İspanyol kralının verilen armağan hakkında en ufak bir fikri yoktu. Bu ilk

toprak sahipleri yoksul feodal yerleşimlerde yaşadılar, hayvanları serbestçe otlatıp çoğaldı. Hayvan sahipleri belirli aralıklarla postları ve içyağları için sığırları öldürüp etini akbabalarla kır kurtlarına bırakırlardı.

İspanyollar geldiğinde gördükleri her şeyi adlandırmak zorunda kaldılar. Her kâşifin ilk görevi budur – hem görev hem de ayrıcalık. Bir şeyi elle çizilmiş haritanıza not etmek için önce adlandırmanız gerekir. Bunlar dindar insanlardı elbette; okuma yazma bilen, kayıt tutup haritaları çizen adamlar ise, askerlerle birlikte seyahat eden dirençli, yorulmak bilmez papazlardı. Bu nedenle ilk verilen adlar ya aziz isimleri ya da mola verilen yerlerde kutlanan dinî bayramlardı. Azizlerin sayısı çok olmakla birlikte sınırsız da değildir; dolayısıyla ilk adlandırmalarda tekrarlara rastlanır. San Miguel, St. Michael, San Ardo, San Bernardo, San Benito, San Lorenzo, San Carlos ve San Francisquito'ya rastlarız. Sonra bayramlara: Natividad – Noel, Nacimiento – Doğum, Soledad – Yalnızlık. Birtakım yerler de keşif yolculuğuna o anda hâkim olan duygulardan yola çıkarak adlandırıldı: Buena Esperanza – iyi umut, Buena Vista – güzel manzara, güzelliğine istinaden de Chualar. Ardından betimleyici adlar geldi: meşe ağaçları yüzünden Paso de los Robles, defnelerine istinaden Los Laureles, bataklık sazlarından ötürü Tularcitos ve tuz kadar beyaz olan alkali nedeniyle Salinas.

Sonra orada görülen hayvanlarla kuşların adları verildi yerlere: dağlarda uçan şahinlerinden ötürü Gabilanes, köstebekten ötürü Topo ve yaban kedilerinden ötürü de Los Gatos. Bazen de mekânın özelliği adını dayattı: Tassajara fincanla tabağıydı, Laguna Seca kuru bir göl, Corral de Tierra toprak çit, Paraiso da cennet.

Sonra Amerikalılar geldi; sayıları daha çok olduğu için onlar daha da açgözlüydü. Toprakları ele geçirdiler, kanunları yeniden yazıp tapularını meşrulaştırdılar. Vadilerden başlayıp dağların yamaçlarına doğru çiftlikler yayılmaya başladı – çatısı sekoya kiremitli küçük ahşap evler, kereste ağıllar. Topraktan iki damla suyun çıktığı her yerde bir ev bitiyor, bir aile büyüyüp çoğalıyordu. Kapı önlerine kırmızı sardunyalar, güller dikildi. Patikaların yerini yaylı araba tekerleklerinin izleri aldı; sarı hardalların arasında dört köşe mısır, arpa ve buğday tarlaları belirirdi. Kullanılan yolla-

rın üzerinde, her on beş kilometrede bir, bir bakkalla bir nalbant peydahladı ve bunlar da küçük kasabaların çekirdeği oldu: Bradley, King City, Greenfield.

Amerikalılar İspanyollara kıyasla mekânlara insan ismi vermeye daha meyilliydiler. Vadilerde yerleşimler kurulduktan sonra yer adları daha ziyade orada yaşanmış olaylardan kaynaklandı; bunlar benim için en büyüleyici adlardır, çünkü her ad unutulmuş bir öyküyü çağırıştırır. Mesela Bolsa Nueva – yeni cüzdan, Morocojo – topal Mağripli (Kimdi acaba, oraya nasıl gelmişti?), Wild Horse Canyon – vahşi at kanyonu, Mustang Grade – mustang bayırı, Shirt Tail Canyon – gömlek eteği kanyonu. Yer adları onları uydu-ran insanların iddiasını taşır; saygılı da olabilir saygısız da, betimleyicidir, şiirsel ya da aşağılayıcıdır. Herhangi bir yere San Lorenzo diyebilirsiniz, ama Shirt Tail Canyon ya da Lame Moor (Topal Mağripli) başka bir şeydir.

Öğleden sonraları rüzgâr yerleşimlerin üstünde ıslık çalardı; çiftçiler sürülmüş üst toprağın uçup gitmesine mani olmak için okalıptus ağaçlarından bir buçuk kilometre uzunluğunda rüzgâr-kıranlar oluşturmaya başlamıştı. İşte, dedem karısıyla birlikte King City'nin doğusundaki tepelerin eteğine yerleştiğinde, Salinas Vadisi bu durumdaydı.

Bölüm 2

[1]

Size Hamiltonları anlatmaya çalışırken söylentiye, eski fotoğraflara, anlatılanlara ve masalla karışık, bulanık hatıralara bel bağlamak zorundayım. Hamiltonlar önemli insanlar değillerdi; olağan doğum, evlilik, toprak sahipliği ve ölüm evrakı dışında, kendilerine ait pek fazla kayıt yok.

Genç Samuel Hamilton İrlanda'nın kuzeyinde doğmuştu, karısı da öyle. Yüzlerce yıl boyunca tek bir arazide, tek bir taş evde yaşamış olan, ne zengin ne yoksul, küçük bir çiftçi ailesinin oğluy-

du. Hamiltonlar dikkati çekecek derecede tahsilli ve kültürlü olmayı becermişti; o yeşillik ülkedeki birçok kişi gibi onlar da hem çok önemli hem çok sıradan insanlarla akrabaydılar; öyle ki, iki kardeş çocuğundan biri baron, diğeri dilenci olabilirdi. Ve elbette her İrlandalı gibi Hamiltonlar da eski İrlanda krallarının soyundan geliyorlardı.

Atalarının taş eviyle yeşil topraklarını Samuel'in niçin terk ettiğini bilmiyorum. Hiçbir zaman siyasete karışmadığı için asilikle suçlanıp sürülmüş olması ihtimali yok; son derece dürüst olduğu için de, onu polisin harekete geçirmediği kesin. Ailemizde doğuşan bir –söylenti bile değil de, dile getirilmeyen bir his– fıslıtuya göre onu memleketinden süren şey aşkı, üstelik de evlendiği kadına aşkı değil. Ama aşırı karşılık görmüş bir aşk mıydı, yoksa aşkı karşılık görmeyince darılıp gitmiş miydi, bilmiyorum. Biz hep ilki olduğunu düşünmeyi tercih ederdik. Samuel yakışıklıydı, sevimliydi, neşeliydi. Herhangi bir İrlandalı köylü kızının onu reddetmiş olabileceğini hayal etmek zor.

Salinas Vadisi'ne hayatının baharında, güçlü kuvvetli geldi; kafası icatlarla, bedeni enerjiyle doluydu. Gözleri masmaviydi, yorgunken bir gözü hafifçe dışarıya kayardı. İri yarı bir adam olmakla beraber bir zarafeti de vardı. Hayvancılık gibi tozlu bir iş yaptığı halde hep tertemiz görünürdü. Elleri marifetliydi. İyi bir demirci, iyi bir marangoz ve iyi bir oymacıydı; tahta ve metal parçalarıyla akla gelebilecek her şeyi yapıverirdi. Bildik işleri daha iyi ve daha hızlı yapmak için yeni yöntemler icat ederdi durmadan, ama hayatı boyunca para kazanma yeteneğine sahip olmadı. Bu yeteneğe sahip başka insanlar Samuel'in icatlarını alıp sattı, zengin oldu, ama kendisi ömrü boyunca geçimini ancak sağlayabilirdi.

Onu Salinas Vadisi'ne getiren neydi bilmiyorum. Yeşillik bir ülkeden gelinecek yer değildi pek, ama yüzyıl sonundan yaklaşık otuz yıl önce geldi, yanında da miniminnacık İrlandalı karısını getirdi; bir tavuk kadar esprisiz, kaskatı, germeger, ufacık bir kadın. Haşin, Presbiteryen kafa yapısı ve ahlâk kurallarıyla yapması zevkli olan aşağı yukarı her şeyi yakalayıp canına okurdu.

Samuel'in onunla nerede tanıştığını, nasıl kur yapıp evlendiğini bilmiyorum. Kalbinin bir köşesinde başka bir kız vardı mutla-

ka, çünkü o aşk adamıydı, karısıysa duygularını gösterecek kadın değildi. Buna rağmen, Salinas Vadisi'ne geldiği genç yaşından ölüme kadar Samuel'in başka herhangi bir kadına gittiğine dair hiçbir işaret yoktu.

Samuel'la Liza Salinas Vadisi'ne geldiklerinde düz arazilerin hepsi, verimli ovalar, tepelerdeki küçük, bitek çukurluklar ve ormanlar sahiptiydi, ama işlenebilecek sınırlı toprakları vardı hâlâ; Samuel Hamilton da şimdi King City'nin olduğu yerin doğusundaki çorak tepelere yerleşti.

Herkesin yaptığını yaptı. Kendi adına altmış beş hektar, karısı adına altmış beş hektar, karısı hamile olduğu için çocuğu adına da altmış beş hektar aldı. Yıllar içinde dördü oğlan, beşi kız, dokuz çocuk doğdu; her doğumda çiftliğe bir altmış beş hektar daha eklendi – toplam yedi yüz on beş hektar.

Arazide iş olsa Hamiltonlar zengin olurdu. Ama toprak sert ve kuruydu. Su kaynağı yoktu, üst toprak tabakası o kadar inceydi ki, çakmak taşları fırlak kemikler gibi görünürdü. Yavşan otları bile varoluş mücadelesi verirdi; meşeler susuzluktan küçüydü. Bereketli sayılabilecek yıllarda bile o kadar az ot olurdu ki, hayvanlar yiyecek bulmak için gezip durmaktan hiç semirmezlerdi. Hamiltonlar çorak tepelerinden batıya, aşağıya baktıklarında ovaların bitekliği, Salinas Nehri'nin etrafındaki yeşilliği görürlerdi.

Samuel evini kendi elleriyle inşa etti; bir de ahırla demirci dükkanı yaptı. Dağlık arazide beş bin hektarı bile olsa, o kemikli topraktan geçimini su olmadan sağlayamayacağını kısa zamanda öğrendi. Marifetli elleri bir kuyu kazma düzeneği yaptı; kendisinden daha şanslı adamların arazilerinde kuyular açtı. Bir harman makinesi icat ve imal etti, hasat zamanı ovalardaki çiftlikleri gezerek kendi çiftliğinde yetişmeyen ekinleri dövdü. Dükkânında pulukları bile, sürgüleri onardı, kırılmış dingilleri lehimledi, atlarını nalladı. Bölgenin her yanından adamlar, onarması, düzeltmesi için aletlerini ona getirirdi. Ayrıca Samuel'in dünyayla, dünyanın ne düşündüğüyle, Salinas Vadisi dışında gelişen şiir ve felsefeyle ilgili anlattıklarını dinlemeye bayılırlardı. Samuel'in kalın, tok bir sesi vardı, hem konuşması güzeldi hem şarkı söyleyişi; İrlanda şivesi yoktu ama konuşmasındaki iniş çıkış, oynaklık ve ahenk, va-

dinin suskun çiftçilerinin kulağını okşardı. Yanlarında viski getirir, mutfak penceresiyle Bayan Hamilton'ın kınayan bakışlarından gizlenmeye özen göstererek şişeden fırt çeker, nefeslerindeki viski kokusunu bastırmak için taze rezene yaprağı topaklarını kemirirlerdi. Ocağın etrafında üç-dört adam toplanmış Samuel'in çekiç sesleriyle anlattıklarını dinlemiyorlarsa o gün kötü geçiyor demektir. Samuel bir güldürü dâhisi olarak tanınırdı; dinleyenler anlattığı hikâyeleri özenle evlerine kadar taşır, sonra öykülerin yolda nasıl döküldüğüne şaşırıp kalırlardı; çünkü kendi mutfaklarında tekrarlandığında öyküler hep çok farklı gelirdi kulağa.

Samuel kuyu düzeneği, harman makinesi ve dükkânı sayesinde zengin olmalıydı, ama iş kafası yoktu onda. Daima nakit sıkıntısı çeken müşterileri hasat sonrası ödeme yapacaklarına söz verir, Noel sonrasına erteler, erteledikçe erteler, sonunda unutulardı. Samuel hatırlatma becerisinden yoksundu. Dolayısıyla Hamiltonlar hep yoksuldu.

Çocuklar, tıpkı yıllar gibi şaşmadan, düzenli biçimde doğdu. İlin işleri başlarından aşkın az sayıdaki doktoru, doğum için bir çiftliğe ancak doğum sevinci kâbusa dönüştüğünde ve günlerce sürdüğünde giderlerdi. Samuel Hamilton kendi çocuklarının hepsini kendi doğurttu, kordonlarını güzelce bağlayıp popolarına şaplak attı ve ortalığı temizledi. En küçük çocuk küçük bir tıkanıklıkla doğduğunda morarmaya başlayınca Samuel ağzını bebeğin ağzına yapıştırdı, içine hava üfledi, geri çekti, bebek bu işi kendi yapacak hale gelinceye kadar devam etti. Samuel'in elleri o kadar becerikli ve şefkatliydi ki, otuz kilometre öteden komşular doğumda yardımcı olsun diye onu çağırırlardı yanlarına. Doğuran ister kısarak olsun, ister inek, ister kadın, Samuel aynı derecede başarılıydı.

Samuel'in el altındaki bir rafta duran koskoca siyah bir kitabı vardı; kitabın adı kapağın üstüne altın yaldızlı harflerle yazılmıştı: *Doktor Gunn'dan Aile Hekimliği*. Bazı sayfalar kullanılmaktan kıvrılmış, aşınmış, bazılarıysa gün ışığı görmemişti. *Doktor Gunn*'ın sayfalarını karıştırarak Hamiltonların tıbbi geçmişi öğrenilebilir. Yıpranmış bölümler şunlardır: kırıklar, kesikler, bereler, kabakulak, kızamık, sırt ağrısı, kızıl, difteri, romatizma, kadın hastalıkları, fituk ve elbette hamilelikle doğum hakkındaki her şey. Hamil-

tonlar ya şanslıydı ya da ahlâklı ki, belsoğukluğuyla frengi bölümleri hiç açılmamıştı.

İsteriyi yatıştırmakta, korkuya kapılmış bir çocuğu sakinleştirmekte Samuel'in üstüne yoktu. Tatlı diliyle şefkatli ruhunun marifetiydi bu. Bedeni nasıl hep temizse, düşünüşü de temizdi. Onun demirci dükkânına konuşmaya ve onu dinlemeye gelen adamlar küfretmeye bir süre ara verirdi; kısıtlandıkları için değil de otomatik olarak, sanki orası küfrün yeri değilmiş gibi.

Samuel yabancılığını bir şekilde korumuştur hep. Belki konuşmasının ahengi yüzündendi; bu ahenk adamların, hatta kadınların da, akrabalarına ve yakın dostlarına söylemeyecekleri şeyleri ona anlatmasına yol açardı. Hafif yabancı oluşu onu başkalarından ayırır, güvenli bir sır küpü haline getirirdi.

Liza Hamilton ise bambaşka türden bir İrlandalıydı. Kafası küçük ve yuvarlaktı, içinde küçük, yuvarlak kanaatler barındırırdı. Düğme burunlu, içerlek, köşeli ve küçük çeneliydi; Tanrı'nın meleklerinin itirazlarına rağmen yoluna devam etmeye kararlı bir mengene.

Liza basit ve güzel yemekler pişirirdi, evi –ev hep onun eviydi– güzelce fırçalanmış, dövülmüş, yıkanmış olurdu. Doğum yapmak onu pek fazla engellemezdi; en fazla iki hafta biraz dikkatli hareket ederdi. Leğen kemiği balina kemiğinden mamul olsa gerekti; peş peşe iri çocuklar doğurmuştu.

Liza'nın gelişmiş bir günah duygusu vardı. Aylaklık günahı, dolayısıyla onun nezdinde bir çeşit aylaklık olan iskambil oyunu da günahı. Eğlencenin her türüne, dans etmeye, şarkı söylemeye, hatta gülmeye şüpheyle yaklaşırdı. Eğlenen insan şeytana kapılarını açmış gibi gelirdi ona. Yazıktı, çünkü Samuel gülmeyi severdi, ama sanırım Samuel gerçekten şeytana kapılarını açmıştı. Karısı elinden geldiğince korurdu onu.

Liza saçlarını dümdüz geriye tarayıp arkada sımsıkı bir topuz halinde düğümlerdi. Kıyafetlerini hiç hatırlamadığıma göre, kendine tıpatıp uyan kıyafetler giydiğini varsayabiliriz. Mizah duygusundan tamamen yoksundu, sadece zaman zaman bıçak gibi keskin bir zekâ kıvraklığı sergilerdi. Hiçbir zaafı olmadığı için torunları ondan korkardı. Hayata cesurca, yakınmadan katlanır, Tanrı-

sı'nın herkesin bu şekilde yaşamasını istediğinden kuşku duymazdı. Ödülün daha sonra verileceğini düşünürdü.

[2]

İnsanlar Batı'ya ilk geldiklerinde, özellikle Avrupa'nın sahipli, çekişmeli küçük çiftliklerinden gelmişlerse, sırf bir kâğıdı imzalayıp bir temel atarak bunca toprağın sahibi olunabileceğini görünce gözlerini bir toprak hırsı bürüdü. Giderek daha çok toprak ister oldular; mümkünse iyi arazi, değilse de nasıl olursa. Belki de nüfuzlu ailelerin nüfuzlarını bir şeylere sahip olmaları sayesinde kazanıp koruduğu feodal Avrupa'dan bölük pörçük anılar taşıyorlardı. İlk yerleşimciler ihtiyaçlarından fazla, kullanamayacakları miktarda arazi aldılar; sırf sahip olmak için hiçbir işe yaramayacak topraklar aldılar. Ve bütün orantılar değişti. Avrupa'da dört hektarlık arazide hali vakti yerinde olabilecek biri, Kaliforniya'da sekiz yük hektarlık arazide meteliksizdi.

Çok geçmeden King City ve San Ardo yakınındaki çorak tepelerde bütün araziler alındı; tepelere yayılmış, paçavralar içindeki aileler taşlı, incecik topraktan dişleriyle turnaklarıyla geçimlerini sağlamaya çalışıyorlardı. Kır kurtlarıyla birlikte açlık sınırında, kurnazca, umutsuzca yaşıyorlardı. Buraya parasız, donanımsız, aletsiz, itibarsız ve bilhassa bu yeni topraklarla ilgili hiçbir şey bilmeden ve onu kullanma tekniklerinden yoksun olarak geliyorlardı. Bunu onlara yaptıran ilahi bir aptallık mıydı, yoksa büyük bir inanç mıydı, bilmiyorum. Böyle bir girişimciliğin yeryüzünde artık var olmadığı kesin. Ve aileler hayatta kahıyor, büyüyordu. Onlar, aynı şekilde artık yeryüzünde rastlanmayan, belki de bir süreliğine uykuda olan bir araca ya da silaha sahiptiler. Adil ve ahlâklı bir Tanrı'ya sorgusuz sualsiz inandıkları için ona güvendikleri ve daha küçük güvencelerden vazgeçebildikleri ileri sürülür. Ama bence kendilerine birer birey olarak güvendikleri ve saygı duydukları için, ahlâklığa eğilimli varlıklar olduklarından şüphe duydıkları için kendi cesaret ve onurlarını Tanrı'ya bağışlayıp sonra da geri alabiliyorlardı. Belki de bütün bunların artık var olmamasının sebebi insanların artık kendilerine güvenmemeleridir; bu durum-

li kızları samanlıkta sıkıştırmıştı. Uzatmalı manevra ve çarpışmaların kurşuni, umutsuz bitkinliğini tatmadı. Düşmanı ilk kez bir bahar sabahı saat sekizde gördü; sekiz otuzda sağ bacağından ağır bir tek kurşunla vurulmuş, kemikleri tamiri mümkün olmayacak şekilde ezilip parçalanmıştı. Bu durumda bile şanslıydı, çünkü Konfederasyon askerleri çekilmiş, saha cerrahları derhal harekete geçmişti. Et parçalarının kesilip kemiğin testereyle düzlenmesi ve açığındaki etlerin yakılması süresince Cyrus Trask beş dakikalık bir dehşet yaşamıştı gerçi. Merminin üstündeki diş izleri de bunu kanıtliyordu. O dönem hastanelerinin olağanüstü mikrop- lu koşullarında yarası iyileşirken de epeyce acı çekmişti. Ama Cyrus enerjikti, havalıydı. Bir yandan kayın ağacından tahta bacağı- nı yontar, bir yandan koltuk değneğiyle total total gezerken, kendisine bir kereste yığınının altından ıslık çalıp on sentini alan bir Zenci kızdan berbat bir belsoğukluğu kaptı. Yeni bacağı- nı tamamladıktan ve hastalık ağrılarla baş gösterdikten sonra günlerce total total dolaşıp kızı aradı. Onu bulduğunda neler yapacağını ko- ğuş arkadaşlarına anlatıyordu. Çakısıyla kızın kulaklarını ve bur- nunu kesecek, parasını da geri alacaktı. Tahta bacağı- nın üzerinde kızı nasıl keseceğini gösteriyordu arkadaşlarına. “Onunla işim bit- tiğinde acayip bir şey olacak orospu,” diyordu. “Öyle bir hale ge- lecek ki, sarhoş bir Kızılderi bile düşmeyecek peşine.” Hayatının nuru niyetini sezmiş olmalı ki, onu bir türlü bulamadı. Cyrus has- taneden taburcu, ordudan da terhis edildiğinde belsoğukluğu ku- rumuştu. Connecticut’a, evine döndüğünde sadece karısına yete- cek miktarda kalmıştı.

Bayan Trask solgun, içine kapanık bir kadındı. Yanakları gü- neşten asla pembeleşmez, dudakları içten bir gülüşle yukarı kıvrılmazdı. Dünyanın dertlerine de, kendi dertlerine de dinde der- man bulur, derde uyacak şekilde dini değiştirirdi. Ölü bir kocay- la iletişim kurmak amacıyla geliştirdiği teozofinin gerekli olmadı- ğını öğrenince yeni bir mutsuzluk kaynağı aradı. Arayışı kısa süre- de Cyrus’ın savaştan getirdiği enfeksiyonla ödüllendirildi. Bir has- talık olduğunu fark eder etmez de yeni bir teoloji icat etti. İletişim tanrısı intikam tanrısına dönüştü; kendisine sorulursa o güne ka- dar türettiği en başarılı tanrıydı ve zaten sonuncusuydu. Hastalı-

ğını kocası yokken gördüğü bazı rüyalara atfetmek onun için oldukça kolaydı. Ama gece hovardalıklarına hastalık yeterli bir ceza değildi. Yeni tanrısı ceza konusunda uzmandı. Ondan bir kurban istedi. Uygun, bencilce bir aşağılanma bulmak için kafa patlattı ve neredeyse mutlulukla kurbanı buldu: kendisi. Son mektubunu yazıp bazı cümleleri ve imla hatalarını düzeltmesi iki haftasını aldı. Mektupta işlemesi mümkün olmayan suçları, kapasitesinin çok ötesinde kusurlarını itiraf etti. Sonra, mehtaplı bir gecede, gizlice diktiği kefene bürünüp evden çıktı ve küçük bir gölde kendini öldürdü; göl o kadar sığıdı ki, boğulabilmek için çamura diz çöküp kafasını suyun altında tutması gerekti. Bunu yapmak müthiş bir irade gerektiriyordu. İlk bilinçsizlik hali nihayet kendisini ele geçirirken, sabah onu gölden çıkardıklarında beyaz patiska kefeninin ön tarafında çamur lekesi olacağını düşünüyordu hafif bir sinirle. Tahmin ettiği gibi de oldu.

Cyrus Trask karısının matemini bir fıçı viski ve memleketleri Maine'e dönerken ona uğramış olan askerden üç eski arkadaşıyla tuttu. Ölünün başını beklerlerken Adam bebek başlangıçta epeyce ağladı, çünkü matem tutanlar bebekten anlamadığından onu doyurmayı ihmal etmişlerdi. Cyrus çok geçmeden sorunu çözdü. Viskiye bir bez batırıp emsin diye bebeğe verdi; üç-dört kere aynı işlemi tekrarladıktan sonra minik Adam uyudu. Matem süresince çeşitli aralıklarla uyanıp ağladı, tekrar viskili bezi emdi ve uyudu. Bebek iki buçuk gün boyunca sarhoştı. Gelişen beyninde ne olduysa metabolizmasına iyi geldi: O iki buçuk günün ardından turp gibi sağlıklı oldu. Üç günün sonunda babası nihayet gidip bir keçi satın aldığında Adam sütü hıkr hıkr içti, kustı, biraz daha içti ve yoluna devam etti. Babası tepkisini görünce telaşlanmadı, çünkü kendisi de aynı şeyi yapıyordu.

Aradan bir ay geçmeden Cyrus Trask seçimini komşu çiftçilerden birinin on yedi yaşındaki kızından yana yaptı. Flört dönemi kısa ve gerçekçiydi. Cyrus'ın niyeti konusunda kimsenin şüphesi yoktu. Niyeti ciddi ve mantıklıydı. Kızın babası ilişkiyi destekledi. İki genç kıızı daha vardı, en büyükleri Alice on yedi yaşındaydı. Bu aldığı ilk teklifti.

Cyrus Adam'a bakacak bir kadın istiyordu. Evi çekip çevirecek,

yemek pişirecek birine ihtiyacı vardı; hizmetçi tutmak masraflıydı. Cyrus gücü kuvveti yerinde bir erkekti; bir kadın bedenine ihtiyacı vardı; o da masraf demekti, meğerki kadınla evli olsun. Cyrus iki hafta içinde kızla flört etmiş, evlenmiş, yatmış ve onu hamile bırakmıştı. Komşuları acele ettiğini düşünmemişti. O devirde bir erkeğin ortalama bir ömür boyunca üç-dört zevce tüketmesi gayet normaldi.

Alice Trask'in takdire şayan birçok meziyeti vardı. Evini dip köşe temizliyor, ovup parlatıyordu. Pek güzel değildi, dolayısıyla göz hapsinde tutulması gerekmiyordu. Gözlerinin rengi çok açık, benzi soluk, dişleri de yamuktu, ama son derece sağlıklıydı; hamileliği boyunca hiç şikâyet etmedi. Çocuk sevip sevmediğini kimse hiçbir zaman bilmedi. Kimse sormadı; Alice ise sorulmadıkça bir şey söylemezdi. Cyrus muhtemelen bunu karısının en büyük meziyeti olarak görüyordu. Hiçbir zaman fikir belirtmez, iddiada bulunmaz, erkek konuşurken hem ev işini yapar hem de bir kulağı ondaymış gibi bir izlenim uyandırır.

Alice Trask'in gençliği, tecrübesizliği ve suskunluğu Cyrus açısından birer avantajdı. Çiftliğini yöredeki diğer çiftliklere benzer biçimde işletmeye devam ederken, bir meslek daha edindi: kıdemli asker. Eskiden onu delişmen kılan enerji şimdi düşüncelere sevk ediyordu. Artık Savunma Bakanlığı dışında hiç kimse Cyrus'ın hizmetinin niteliğini ve süresini bilmiyordu. Tahta bacağı hem yaptığı askerliğin onay belgesiydi hem de bir daha yapmak zorunda kalmayacağını teminatı. Alice'e çekine çekine katıldığı harekâtları anlatmaya başladı, ama tekniği ilerledikçe çarpışmalar da çoğaldı. En başta yalan söylediğini biliyordu, ama çok geçmeden, anlattığı her hikâyenin doğru olduğundan kuşku duymaya başladı. Askere gitmeden önce savaş ilmiyle pek ilgilenmemişti; şimdiyse savaşla ilgili bulduğu her kitabı alıyor, her yazıyı okuyordu; New York gazetelerine abone olup haritaları inceledi. Coğrafya bilgisi zayıf, savaşla ilgili malumatı sıfırken şimdi konunun uzmanı olmuştu. Sadece çarpışmaları, manevraları, harekâtları değil, ilgili birlikleri, alay ve albayları, nereden toplandıklarını biliyordu. Ve anlata anlata, bizzat orada bulunduğu ikna olmuştu.